

TYGODNIK BBN

**PRZEGLĄD INFORMACJI
O BEZPIECZEŃSTWIE NARODOWYM
WRAZ Z KOMENTARZEM**

**Numer 91
21 – 27 czerwca 2012 r.**

- Zestrzelenie tureckiego myśliwca przez Syrię – implikacje międzynarodowe 3
- Szczyt Grupy Wyszehradzkiej w Pradze – priorytety Polski w V4 4
- Wyniki wyborów w Egipcie 5
- Wizyta prezydenta RP w Gdyni z okazji Święta Marynarki Wojennej RP 7
- Nowoczesne systemy monitorowania a bezpieczeństwo publiczne RP 8

Kolegium redakcyjne: Zdzisław Lachowski
(przewodniczący), Marek Ajnenkiel, Czesław Juźwik,
Krzysztof Liedel, Jarosław Padzik, Paweł Pietrzak

Redaktor naczelny: Zdzisław Lachowski
Redaktor prowadzący: Marek Ajnenkiel
Redaktorzy: Kamil Sobczyk, Michał Grzelak,
Katarzyna Przybyła

W przygotowaniu komentarzy uczestniczyli:
Agnieszka Adamusińska
Aleksandra Dzisiów-Szuszczykiewicz
Magdalena Gugąła
Przemysław Pacuła

Biuro Bezpieczeństwa Narodowego
Departament Analiz Strategicznych
Wydział Monitoringu Informacji o Bezpieczeństwie
ul. Karowa 10, 00-315 Warszawa,
tel. + 48 22 695 18 77, faks + 48 22 695 18 63
e-mail: wmiob@bbn.gov.pl, bbn@bbn.gov.pl
www.bbn.gov.pl

Zestrzelenie tureckiego myśliwca przez Syrię – implikacje międzynarodowe

22 czerwca 2012 r. syryjska obrona powietrzna bez ostrzeżenia zestrzeliła nieuzbrojony turecki myśliwiec F-4 Phantom kilkanaście minut po tym jak naruszył on przestrzeń powietrzną Syrii. W odpowiedzi na ten incydent Turcja, powołując się na art. 4 traktatu waszyngtońskiego, zażądała pilnego spotkania konsultacyjnego państw członkowskich NATO¹.

25 czerwca br. ministrowie spraw zagranicznych państw Unii Europejskiej potępili zestrzelenie samolotu przez Syrię. Jednocześnie przyjęto kolejny pakiet sankcji przeciwko reżimowi w Damaszku. Większość państw UE wyklucza jednak możliwość podjęcia akcji zbrojnej przeciwko Syrii i chwali Turcję za „adekwatną i odpowiedzialną” reakcję na to wydarzenie².

26 czerwca odbyło się specjalne posiedzenie Rady Północnoatlantyckiej poświęcone zestrzeleniu tureckiej maszyny. Po spotkaniu sekretarz generalny Anders Fogh Rasmussen oświadczył, że Sojusz ostro potępia incydent i będzie bacznie śledzić sytuację na granicy syryjsko-tureckiej. Podkreślił, że bezpieczeństwo NATO jest niepodzielne, a Sojusz będzie solidarnie wspierał Turcję³.

Zestrzelenie tureckiego samolotu przez Syrię komplikuje jej sytuację międzynarodową i może prowadzić do nałożenia na reżim kolejnych sankcji. Jednocześnie incydent otwiera drogę do kolejnych rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ, znacznie surowszych niż dotychczasowe i tym samym zwiększa prawdopodobieństwo przyzwolenia na zbrojną interwencję w Syrii. W skrajnym przypadku zwiększa to ryzyko wybuchu zbrojnego konfliktu w regionie.

Incydent pogarsza również relacje syryjsko-tureckie, które pozostają napięte od wybuchu powstania przeciwko prezydentowi Baszarowi Assadowi w marcu 2011 r. Turcja stała się m.in. schronieniem dla tysięcy syryjskich uchodźców, zaś w kwietniu 2012 r. doszło do ostrzelania przez Syrię jednego z obozów znajdujących się na terytorium tureckim.

Rozwiązanie siłowe nie leży w interesie żadnej ze stron. Władze w Ankarze, które w swojej polityce przyjęły model soft power, nie chcą interwencji zbrojnej, która prawdopodobnie uwikłałaby je w konflikt z libańskim Hezbollahem, Iranem, a także mogłaby doprowadzić do napięć w relacjach z Rosją. Z kolei reżim B. Assada nie jest zainteresowany pogorszeniem swojej sytuacji międzynarodowej ani konfrontacją z drugą co do wielkości armią NATO. Nie jest jasne, czy decyzja o zestrzeleniu samolotu tureckiego została podjęta w Damaszku, czy może była efektem chaosu i niekontrolowanych działań syryjskiej armii bądź jej frakcji. Sprzeczne w szczególności relacje Syrii i Turcji dotyczące okoliczności zestrzelenia samolotu nie przyczyniają się do wyjaśnienia incydentu.

Niezależnie od tego, zestrzelenie samolotu, należącego do ważnego członka NATO, nadaje wewnętrznemu konfliktowi w Syrii nowy wymiar. Turcja, powołując się na art. 4 traktatu waszyngtońskiego, doprowadziła do zwołania w trybie pilnym konsultacji Rady Północnoatlantyckiej poświęconych incydentowi. W razie podjęcia kolejnych działań tego typu przez Syrię

hipotetycznie można zakładać wystąpienie Turcji o uruchomienie procedur obrony kolektywnej na podstawie art. 5 traktatu waszyngtońskiego. Chociaż – co przyznają nawet władze tureckie – samolot naruszył przestrzeń powietrzną Syrii, nie usprawiedliwia to niewspółmiernej do zdarzenia reakcji strony syryjskiej. Sojusz powinien w dalszym ciągu uważnie monitorować rozwój sytuacji, nie dopuszczając do jej eskalacji.

Szczyt Grupy Wyszehradzkiej w Pradze – priorytety Polski w V4

22 czerwca 2012 r. w Pradze odbył się szczyt Grupy Wyszehradzkiej (V4), w którym udział wzięli premierzy Czech, Polski, Słowacji i Węgier – Petr Nečas, Donald Tusk, Robert Fico i Viktor Orbán. Podczas spotkania premier D. Tusk przedstawił priorytety rocznego polskiego przewodnictwa w V4, które rozpocznie się 1 lipca 2012 roku⁴. Podkreślił, że Polska będzie się skupiać na kwestiach związanych z Unią Europejską – m.in. na negocjacjach ram finansowych na lata 2014-2020 i na polityce spójności (wyrównaniu warunków społeczno-ekonomicznych w obrębie Unii). Polski premier zaznaczył również, że jednym z priorytetów będzie polityka bezpieczeństwa. Dodał, że nadszedł „czas na kolejny ambitny krok na rzecz wzmocnienia wspólnej obrony, szczególnie w ramach tzw. *smart defence*”⁵.

W czasie spotkania premierzy – oprócz omówienia znaczenia polityki spójności dla wzrostu gospodarczego Unii Europejskiej – poruszyli również kwestie bezpieczeństwa energetycznego. Wnioski ze spotkania zostały zawarte w liście, który skierowany został do przewodniczącego Rady Europejskiej Hermana Van Rompuy’a, szefa Komisji Europejskiej José Manuela Barroso i przewodniczącego Parlamentu Europejskiego Martina Schulza⁶.

Kryzys w Unii Europejskiej prowadzi do zwiększenia roli formalnych i nieformalnych porozumień regionalnych. Grupa Wyszehradzka pozostaje obok Trójkąta Weimarskiego jednym z kluczowych punktów odniesienia w polskiej polityce zagranicznej. Także w dziedzinie polityki bezpieczeństwa kryzys spowodował wzmocnienie trendu regionalizacji (np. inicjatywa państw skandynawskich NORDEFCO czy traktaty brytyjsko-francuskie). W tym kontekście należy spodziewać się wzrostu znaczenia Grupy Wyszehradzkiej w najbliższych latach.

Istotnym polem współpracy w ramach UE pozostaną inicjatywy w zakresie bezpieczeństwa, w szczególności pooling and sharing. W obliczu zmniejszenia wydatków na obronność w Czechach oraz na Słowacji i Węgrzech państwa regionu poszukują skutecznych metod minimalizowania negatywnego wpływu tych oszczędności na poziom swojego bezpieczeństwa i skuteczność sił zbrojnych. Polska kontynuuje utrzymywanie wydatków na obronność na poziomie 1,95 proc. PKB. Wraz z przejęciem przewodnictwa w Grupie Wyszehradzkiej może odegrać rolę regionalnego promotora dalszej współpracy w tej dziedzinie.

Bliższa współpraca i koordynowanie stanowisk państw V4, w czasie zmierzających do finału negocjacji nad wieloletnimi ramami

finansowymi UE na lata 2014-2020, przyczynić się może do zwiększenia presji na państwa dążące do ogólnego zmniejszenia lub zmiany struktury unijnego budżetu na niekorzyść państw Europy Środkowej. We wspólnym interesie Grupy Wyszehradzkiej leży utrzymanie odpowiedniego poziomu nakładów finansowych przede wszystkim na politykę spójności oraz inwestycje związane z badaniami i rozwojem.

Warto także podkreślić znaczenie współpracy czterostronnej w ramach NATO. 5-6 maja br. odbyło się spotkanie przywódców państw Grupy (z udziałem prezydenta Bronisława Komorowskiego, któremu towarzyszył m.in. szef BBN), poświęcone uzgodnieniu stanowisk państw V4 na szczyt Sojuszu w Chicago. Istniejąca zbieżność interesów w obszarze bezpieczeństwa oraz możliwość kooperacji wojskowej w ramach smart defense stanowią obiecujące przesłanki współpracy w przyszłości.

Wyniki wyborów w Egipcie

Egipska komisja wyborcza ogłosiła, że Muhammad Mursi – kandydat Stowarzyszenia Braci Muzułmanów (SBM) – wygrał wybory prezydenckie w tym kraju, uzyskując 51,7 proc. głosów. Pokonał tym samym kontrkandydata Ahmeda Szafika, ostatniego premiera z czasów rządów Hosniego Mubaraka⁷.

M. Mursi, który początkowo prowadził kampanię wyborczą pod hasłem „muzułmańskiego odrodzenia”, podkreśla, że Egipt nie stanie się teokracją. Zapowiedział „umiarkowane rządy oświeconego islamu” i „odrodzenie” Egiptu w wyniku przejścia władzy w ręce cywilnego prezydenta⁸.

Sukces M. Mursiego nie stanowi zaskoczenia. Na jego zwycięstwo wskazywała większość przeprowadzanych wcześniej sondaży, wcześniejszy sukces Stowarzyszenia Braci Muzułmanów w wyborach parlamentarnych oraz decyzja wyborców o ostatecznym pogrzebaniu obalonego reżimu H. Mubaraka, reprezentowanego przez A. Szafika.

Zwycięstwa M. Mursiego spodziewała się również armia, dlatego w powyborczą noc przyznała sobie niemal pełnię władzy ustawodawczej i wykonawczej przez zmianę deklaracji konstytucyjnej. Przerzutowane poprawki dotyczyły m.in. odebrania prezydentowi funkcji zwierzchnika nad siłami zbrojnymi (np. poprzez możliwość wypowiedzenia wojny jedynie po uzyskaniu akceptacji Najwyższej Rady Wojskowej, NRW), a przede wszystkim – przyznały NRW prawo nadzoru nad procesem przygotowania nowej konstytucji, jednocześnie dając wojskowym prawo do jej zawetowania. Ma to szczególne znaczenie w kontekście decyzji z 16 czerwca br. dotyczącej rozwiązania parlamentu. Oznacza to duże osłabienie i ograniczenie władzy nowego prezydenta.

Ze względu na utrzymanie przez armię władzy w państwie prawdopodobny jest brak radykalnych zmian w polityce zagranicznej Kairu. NRW musi jednak liczyć się z nastrojami społecznymi, a także wpływami Stowarzyszenia Braci Muzułmanów. Dlatego możliwe jest odmienne rozłożenie akcentów w porównaniu do czasów H. Mubaraka.

Dotychczasowe umiarkowane deklaracje M. Mursiego można zinterpretować jako świadczące o jego chęci oraz woli SBM współpracy z NRW.

STRATEGIA I POLITYKA BEZPIECZEŃSTWA

Mówi się nawet o rzekomo zawartych między obiema głównymi siłami w Egipcie zakulisowych porozumieniach o podziale władzy w państwie. Jednakże nic nie jest przesądzone: wyłonienie składu konstytuandy oraz tekst nowej ustawy zasadniczej mogą stać się punktami spornymi w relacjach między armią a SBM. Obie strony w kalkulacjach biorą pod uwagę społeczny odbiór swoich działań z uwagi na wybory parlamentarne, które mają być rozpisane po przygotowaniu konstytucji. SBM musi uwzględniać niespodziewany sukces skrajnie islamistycznej partii Nur w ostatnich wyborach, osiągnięty m.in. oskarżaniem SBM o zbyt ugodową postawę wobec NRW.

Przyszły układ sił w Egipcie i pozycja Stowarzyszenia Braci Muzułmanów zależne będą również od stanu borykającej się z kryzysem egipskiej gospodarki (rośnie bezrobocie, spadają rezerwy walutowe, zaś deficyt budżetowy wynosi 10 proc. PKB). Niestabilna sytuacja polityczna w połączeniu z problemami gospodarczymi sprawiają, że najbliższe miesiące będą okresem wzrostu niepokoju społecznych i kolejnych protestów.

Wizyta prezydenta RP w Gdyni z okazji Święta Marynarki Wojennej RP

24 czerwca br. prezydent Bronisław Komorowski, najwyższy zwierzchnik Sił Zbrojnych RP, uczestniczył w obchodach Święta Marynarki Wojennej RP (MW RP), kończących coroczne Dni Morza.

Na pokładzie historycznego niszczyciela ORP „Błyskawica” prezydent – w towarzystwie ministra obrony narodowej, szefa Biura Bezpieczeństwa Narodowego i szefa Sztabu Generalnego WP – spotkał się z kierowniczą kadrami Marynarki Wojennej RP⁹.

W okolicznościowym wystąpieniu prezydent RP powiedział m.in., że: „jest najwyższa pora, aby w procesie unowocześniania Sił Zbrojnych także Marynarka Wojenna odczuła pozytywne efekty zmian. (...) [N]owoczesna Marynarka Wojenna polska to jest fragment nowoczesnej, rozwijającej się i bezpiecznej Polski”¹⁰.

Po zapoznaniu się z założeniami koncepcji rozwoju Marynarki Wojennej RP, która była jednym z głównych tematów rozmów podczas spotkania na „Błyskawicy”, prezydent Bronisław Komorowski zadeklarował, że – we współpracy z ministrem obrony narodowej – zadba o to, aby kwota 900 mln zł, jaką zaplanowano przeznaczyć corocznie na finansowanie przemian w marynarce, była wydatkowana w najbardziej efektywny i racjonalny sposób, dokładnie na te cele, na które została przeznaczona. Niezwykle ważne będzie, aby nowy program operacyjny modernizacji MW RP, który powstanie na podstawie zaproponowanej koncepcji, został obudowany precyzyjnym planem finansowym.

Istotne znaczenie z punktu widzenia interesu narodowego będzie miało zagwarantowanie jak największego udziału polskiego przemysłu obronnego w dostarczaniu nowego sprzętu na wyposażenie MW RP. W razie zakupu okrętów i innych środków walki od kontrahentów zagranicznych należy dążyć do włączania rodzimych przedsiębiorstw do współpracy z nimi przy realizacji zamówień.

Z uwagi na długą perspektywę rewitalizacji Marynarki Wojennej RP, której horyzont czasowy sięga 2030 r., istotnego znaczenia nabiera dyscyplina i konsekwencja w finalizowaniu jej kolejnych etapów oraz uruchamianiu konkretnych projektów, a także zagwarantowanie ciągłości ich realizacji.

Nowoczesne systemy monitorowania a bezpieczeństwo publiczne RP

Nowoczesne systemy monitorowania to coraz bardziej rozbudowane i wielofunkcyjne rozwiązania. Umożliwiają one nie tylko obserwację ludzi, ale także – przy wykorzystaniu zaawansowanych technologii – pozwalają na podstawie analizy zachowania oraz innych czynników identyfikować zdarzenia stanowiące potencjalne zagrożenie. Do tego typu systemów możemy zaliczyć m.in.: amerykański system AISight¹¹, który zbiera dane z monitoringu, a dzięki oryginalnemu algorytmowi określa, które zachowanie może stwarzać niebezpieczeństwo dla otoczenia; projekt FAST¹² testowany przez amerykański Departament Bezpieczeństwa Krajowego (DHS) oraz europejski projekt inteligentnego systemu wizyjnego SAMURAI¹³ realizowany w ramach 7. programu ramowego Komisji Europejskiej. Trudno przy tym nie wymienić koordynowanego przez krakowską Akademię Górniczo-Hutniczą projektu INDECT (Inteligentny system informacyjny wspierający obserwację i detekcję dla celów bezpieczeństwa obywateli w środowisku miejskim).

Rozwój technologii znajdujących zastosowanie w systemach monitoringu pozwala na przejście od zestawów kamer telewizji przemysłowej do inteligentnych platform, które wykorzystują kamery, mikrofony i różnego rodzaju czujniki oraz specjalistyczne oprogramowanie. Nowoczesne rozwiązania technologiczne pozwalają rejestrować czynniki, takie jak np. temperatura ciała, tempo oddechu, zmiany rytmu serca, oraz śledzić ruch gałek ocznych i inne parametry biometryczne. Wspierane są przez innowacyjne algorytmy służące analizie zebranych materiałów. Połączenie inteligentnego monitoringu z biometrią umożliwia błyskawiczną identyfikację konkretnej osoby na podstawie fotografii twarzy czy próbki głosu.

Dzięki takim funkcjom systemy monitoringu nowej generacji znajdują zastosowanie w działaniach służb zajmujących się ochroną bezpieczeństwa i porządku publicznego. Warunkiem jest jednak ich wykorzystywanie zgodnie z prawem, bowiem użycie systemów tego typu może prowadzić do nadużyć. Pokusa szerszego użycia nowoczesnych systemów monitoringu jest zależna od poziomu zagrożenia związanego m.in. z aktywnością organizacji terrorystycznych. Nasilenie restrykcyjnych działań w obszarze bezpieczeństwa miało miejsce m.in. w Stanach Zjednoczonych po zamachach terrorystycznych z 11 września 2001 r.

Trudno kwestionować użyteczność nowoczesnych technologii wykorzystywanych w celu poprawy bezpieczeństwa obywateli i utrzymania porządku publicznego. Systemy monitoringu nowej generacji stanowią istotne wsparcie dla służb odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa – umożliwiając ostrzeganie o potencjalnym zagrożeniu, odnajdywanie poszukiwanych osób czy analizowanie stron internetowych pod kątem określonych treści (np. ekstremistyczne fora internetowe). Nowoczesne systemy monitorowania mogą sprawdzić się w miejscach gromadzących wielu ludzi np. na lotniskach, dworcach kolejowych oraz imprezach masowych, takich jak EURO 2012 i zbliżające się Igrzyska Olimpijskie w Londynie.

BEZPIECZEŃSTWO POZAMILITARNE

Wielu ekspertów i liczne organizacje broniące praw człowieka zwracają jednak uwagę, że systemy tego typu mogą służyć stałej inwigilacji obywateli. Niezbędne jest zatem tworzenie odpowiednich mechanizmów demokratycznej kontroli oraz regulacji zapobiegających naruszeniom prawa do prywatności. Z jednej strony systemy monitoringu mają przyczynić się do poprawy bezpieczeństwa ludzi i porządku publicznego oraz pomóc w zwalczaniu przestępczości. Z drugiej strony, mogą być narzędziem nadmiernej ingerencji w sferę prywatności obywateli.

-
- Szef BBN dla Warsaw Business Journal: A new strategy for a changing World

Przypisy:

¹ PAP, 24 czerwca 2012 r.

² PAP, 25 czerwca 2012 r.

³ PAP, 26 czerwca 2012 r.

⁴ IAR, 22 czerwca 2012 r.

⁵ euractiv.pl, 22 czerwca 2012 r.

⁶ PAP, 22 czerwca 2012 r.

⁷ tvn24.pl, 24 czerwca 2012 r.

⁸ bbc.co.uk, 25 czerwca 2012 r.

⁹ bbn.gov.pl, 25 czerwca 2012 r.

¹⁰ mon.gov.pl, 25 czerwca 2012 r.

¹¹ securityinfowatch.com, 1 kwietnia 2009 r.

¹² dhs.gov, 15 grudnia 2008 r.

¹³ cordis.europa.eu